

NUR İÇÖZÜ'NÜN HÜRRIYET ADLI ROMANININ PLATON'UN "AŞK VE SEVGİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ" BAĞLAMINDA OKUNMASI

Birkan KARGI*

Öz

Bu çalışmada Nur İçözü'nün 'Hürriyet' adlı romanı Platon'un aşk ve sevgi üzerine düşünceleri öncelenerek bir okuma denemesi ortaya konmuştur. Amaç Platon'un düşüncelerinin romanda diyalektik izdüşümlerini ortaya koymaktır. Serez'den başlayıp Adana'ya kadar uzanan Ahmet Asım Bey ve ailesinin göç serüvenindeki Yorgo'nun Rabia'ya karşılıksız aşkı, Hürriyet ve İsmail'in imkansız aşkı ve Ahmet'in İsmail'in gölgesinde Hürriyet'e olan iki kişilik aşkı, 'yoksunluklara ve ölümsüzlüğe' duyulan arzu ışığında yordanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Platon, Symposion, Üç aşk, Sığınma arzusu

To Read the Novel of Nur İçözü, Hürriyet, in Terms of "the Thoughts of Plato on Love and Passion"

Abstract

In this study, a readingpractice was put forth, by giving priority to the thoughts of Plato on Loveand Passion. The aim is to show the dialectic projection of Plato's thoughts in this novel. The unmutuallove of Yorgo towards Rabia, the impossib lelove of Hürriyet and İsmail and Ahmet's double loveto Hürriyet underthe shadow of İsmail were allexpained and described through the passionfelt for deprivation and immortality in the migration adventure of Ahmet Asım Bey and his family from Serez as far as Adana.

Keywords: Platon, Symposion, TripleLove, Desire of Shelter

* OMÜ Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi ABD Öğretim Üyesi

Giriş

“Biz sende olmasak bile, sen bizdesin gene.”

Yahya Kemal Beyatlı

Balkan Türklerinin yaşadıkları sıkıntılar, vatandan anavatana göç yollarında çektikleri çileler, sözlü halk edebiyatımızda olduğu gibi, yazılı edebiyatımızı da etkilemiştir. Büyük tarihi olayların bir sonucu olan bu göçleri yapıtlarına konu olarak seçen Nur İçözü gibi yazarlar, özellikle de felâketleri bizzat yaşayanların katkılarıyla kültür tarihimize ve edebiyatımıza değerli eserler kazandırmışlardır.

Bunlardan birisi olan *Hürriyet* romanında da Serez’den başlayıp Adana’ya kadar uzanan Ahmet Asım Bey ve ailesinin göç serüvenindeki iç içe geçmiş olaylar, ağırlıklı olarak kadın açısından Osmanlı’nın Balkanlardan çekilmesi ve son dönemleri Cumhuriyetin kuruluş ekseninde, gerçeklerle kurmacanın birbirini tümlediği öyküleyici ve betimleyici bir anlatım tutumuyla aktarılmıştır.

Olay Örgüsü

Hürriyet, Bir Sevda Masalı romanında Balkan Savaşları’nın yakıcı etkileri, Hürriyet ve ailesinin göç sürecindeki yaşama yeniden başlama çabalarıyla aktarılırken, aynı zamanda kadın-erkek ayrımcılığındaki değişmeyen sosyal gerçekliğe de vurgu yapılmıştır.

Osmanlı’nın çekilme sürecinde siyasallaşan etnik anlayış milliyetçi ve ayrılıkçı akımların öne çıkmasına yol açar. Bu durum Balkanlardaki tüm yaşamı etkiler. Ayrıllıkları olmayanlar ayrışır, dostlar düşmanlaşır ve Balkanlar birden ötekileşir.

“Rabia”, “Hürriyet”, “İsmail” ve “Ahmet” olarak adlandırılan dört bölümden oluşan romanın her bölümünde göçün, karakterler üzerinden olumsuz etkileri yansıtılır. Ahmet Asım Bey, Serez’de silah ticareti yapan zengin bir tüccardır. Eşi Rabia ise kültürlü eğitilmiş ailesine düşkün herkesin dostluğunu ve hayranlığını kazanmış bir kadındır. Yanlarında arabacı olarak çalışan Yorgo Rabia’ya aşık olur. Kimselerle paylaşmadığı bu imkansız aşkın neden olduğu

Nur İçözü'nün Hürriyet Adlı Romanının Platon'un "Aşk ve Sevgi Üzerine Düşünceleri" Bağlamında Okunması

bunalımı gönülsüz katıldığı Bulgar çetecilerin yarattığı isyan ateşlerinde söndürmeye çalışır. Ahmet Asım Bey, Bulgar çetelerine silah satmak istememesi üzerine onların baskısına maruz kalır. Zaten Serez de elden çıkmak üzeredir. Bir gece evine yapılacak baskını Yorgo'nun önceden bildirmesiyle A. Asım Bey ailesiyle birlikte Serez'den kaçmak zorunda kalır. Serez'den Selanik'e, oradan İstanbul'a, Manisa'ya, Isparta'ya ve son olarak da Adana'ya göç ederler. Serez'den sonra yoksullukla mücadele ile geçen bu yolculuklar Hürriyet'in özyaşam öyküsü üzerinden aktarılır.

Zoraki yeni başlangıçların sorunları arasında İstanbul'da Hürriyet-İsmail, Adana'da Ahmet-Hürriyet arasında doğan 'Sevda Masalları' Hürriyet'in umutları, aşkı, kırgınlıkları ve kadınlığına teslimiyeti, dönemin sosyal koşulları ve aile bağları tüm ayrıntıları ile anlatılır. Ayrıca romanda ele alınan savaş ve göç koşullarındaki kadın ve kadın sorunsalları bir ailenin üç nesli üzerinden tarihsel bir bakış açısıyla işlenmiştir.

İncelediğimiz bu yapıtın alt başlığı 'Bir Sevda Masalı' olarak tanımlanmıştır. İsyanların ve savaşın yarattığı karmaşanın arasında ortaya çıkan aşk izleği, taraflarını ölümden uzaklaştırıp yaşamda tutmak gibi bir işlev üstlenir. Bu bağlamda romanda birden fazla aşk ilişkisinin anlatılmaya çalışıldığı görülür. Giriş bölümünde Üsküp için yazılmış ayrılığın hüznünü imleyen epigraf aslında romandaki aşkların da özeti gibidir. Yorgo'nun Rabia'ya aşkı daha başlarken bitmeye mahkûm iken, inatla ve ısrarla sürdürülmeye çalışılan bir diğer aşk, Hürriyetle İsmail'in arasında yaşanır. Üçüncü aşk ise Ahmet'in Hürriyet'e olan aşkıdır. Sözü edilen aşklar, aşktan da öte bir hüznün içermesi nedeniyle romanın alt başlığında ifade edildiği gibi sevdaya dönüşür.

Kökü Farsçaya dayanan sevda, ortaçağlarda hipokrat geleneğinden beri aşırı sevgiden doğan bir çeşit hastalık olarak nitelenir (Dols, 2013: 399 vd.) ve aşkın hasretini ve azabını ifade eder. Sevda, insanın ruhsal ve tensel sağlığını bozan, ölüme eşdeğer bir aşk acısı duygusudur. Acının nedeni, aşılması mümkün olmayan, zaman ve uzam engelleri, sosyolojik, toplumsal ya da duygusal sarmallar sonucunda sevgiliye kavuşamamak veya aşkın imkânsız olmasıdır. Burada 'İmkânsız Aşk' kavramı tek yanlı, karşılıksız ve ölçülü olmak gibi benzerlikler gösterse de 'Saraylı Aşk' (Courtois Aşk) anlamından bağımsız olarak kullanılmıştır. (Bayrav,1966:47-60).

Düşünce bağlamında aşk çözümlenmeleri Eski Yunan felsefesinde aşk, etik ve toplumsal boyutuyla sorunsallaştırılmıştır. Örneğin, Aristoteles'te aşk ölümsüzlüğü arama, Epikürcülerde haz duygusunu yüceltme, Staocılar da tensel güzellik yardımıyla dostluk kurma, Cicero'da ise hiç bir şey beklemeden karşılıksız sevilen insana yönelik bağlıdır (Aydın, 2013: 332).

Sokrates öncesi filozoflarda aşk, daha çok cinsel temelde ele alınmış olsa da, Sokrates'ten itibaren aşkın içeriğinde köklü bir değişim olmuş ve bu Platonda gerçek yorumunu bulmuştur. Platon tarafından betimlenen sevgi ve aşk algısı, Platon sonrasında ortaya çıkan pek çok düşünsel hareketlerde toplumsal ve ahlaki alan ile ilişkilendirilmiş ve ona yeni anlamlar yüklenmiştir. Buna rağmen bugün özensiz kullanılan aşk kavramın yordanmasında Platon'un imlediği tarihi mirasın ipuçlarını bulmak mümkün olmaktadır. Diğer bir söylemle, aşk ve sevgiye dayalı çoğu görüşler Platon'un Symposion (Şölen) adlı diyalogunda oluşturduğu aynı temele gönderme yapmaktadır. Bu sav ışığında çalışmanın amacı, Platon'un aşk ve sevgi anlayışıyla yapıttaki aşk ve sevgi anlayışını eşlemek değil, Platon'un bu konudaki düşüncelerinin paydaşların yaşamlarındaki diyalektik izdüşümlerini ortaya koymaktır.

Sokrates'te 'kendini tanıma' olarak betimlenen aşk, Platon'un *Symposion* adlı diyalogunda 'yersel aşk-göksel aşk' ayrımıyla tanımlanır. Tensel aşk bedeni öne çıkarır ve haz alma üzerine kuruludur. Göksel aşk ise manevi güzelliğe yöneliktir ve insanı eğiterek erdeme ulaştırır, özgürleştirme amacını erek olarak görür (Platon, *Symposion*, 185b). Aynı bağlamda *Symposion* içeriğinde aşk 'tümlenme arzusu' (Platon, *Symposion*, 192c-d) olarak ele alınırken, aşık olunandan daha çok aşık olana öncelikli yer verilmiştir. İçözünde aşkı, aşık olan açısından ele almış ve yapıttında üç aşığın duygularını öne çıkarmıştır. Platon gibi oda, aşkı güzel olana yönelen bir arzu olarak belirlemenin yanı sıra bir 'eksikliği' bir 'yoksunluğu' giderme olarak betimler. (Platon, *Symposion*, 200 a-e)

Yorgo'nun Rabia'ya Aşkı

Balkanlarda kardeşlik, kültür ve tarih ortaklığının parçalanma sürecinde annesi ve babası hatta mahallesindeki diğer gençler Yorgo'yu Osmanlıya karşı isyancılara katılmaya zorlarken, o kendisini hala Osmanlı hisseder. "Kendini bildi bileli Osmanlı. O da babası da, dedesi de, dedelerinin dedeleri de, 500 yılı

Nur İ oz u'n n Hürriyet Adlı Romanının Platon'un "Aşk ve Sevgi  zerine Düşünceleri" Bağlamında Okunması

aşkın bu böyle". (Hürriyet, s.31). Çevresinden duyduğu aklında karmaşa yaratan ayrılıkçı düşüncelerden kurtulmanın yolunu bir kadının karşılıksız aşkına sığınmakta bulur, ancak başka bir fırtınanın içine düşer.

Yorgo'nun konumunu yansıtan ve aynı zamanda Platon'un "yoksunluklar" görüşüyle paralellik gösteren Erich Fromm'un "sığınma" psikolojisine (Fromm,1985: 99) göre bireyin güven yitimine uğradığı, kendini karmaşa içinde hissettiği zamanlarda çıkış yolu olarak kendi dışında bir objeye bağlanması, bir tür 'saygı ve kaygıya' dayalı boyun eğme girişimidir. Bu bağlamdaki Yorgo'nun Rabia'nın karşılıksız aşkına sığınma çabaları, kin ve intikamın yarattığı ikiliği, imkansız aşk kurgusu içinde birliğe d n st rme gayreti, simgeseldir ve bir anlamda anlatı s reminde Balkanlardaki tebaanın Osmanlı'yla ilişkisinin metaforik söylemidir. Yorgo'nun Rabia'ya atfen barışı imleyen "beyaz güvercin" benzetmesi, komşusu "Katina Teyze ve Memiş Dayı"  rnekleri (Hürriyet,s.36) birlik düşüncelerin umutsuz tanımlamalarıdır.

Yorgo'nun adını bile bilmeden sevdalandığı Rabia, yalnızca fedakar, sadık, güzel bir eř ve iyi anne değil aynı zamanda Rüştiye'yi bitirmiş, sesiyle uduyla çevresindeki genç kızlara musiki dersleri veren, onların ücretsiz okuma yazma, nakış dersleriyle eğitimlerine katkı yapan, eşine tavsiyelerde bulunabilen, gereğinde ailesi için önemli kararlar alabilen girişimci ender bir kadındır. Aleko onu hem tinsel hem de tensel olarak şöyle tanımlar; "kadınlarımızdan farklı bir güzellik bu. Alevmi desem, buz mu bilmem! Elini değdireni dağlayacak, yakacak bir güzellik".(H.s.34)

Her ne kadar Platon *Devlet* isimli diyalogunda 'görünüşlere ve seslere aşık olan insanları, tenselliği öncelemesi nedeniyle olumlama da, geleneksel Türk anlatı formlarında örneğin, mesnevilerde, hikayelerde çok sık kullanılan bir motiftir. "Ne udu ne de o tanrısal sesin sahibini görmüştü o ana değin" (H. s.33) alıntısı roman kahramanlarından Yorgo'nun, kapısında çalıştığı köşkten yükselen sesin sahibi kadına, daha görmeden aşık olmasını imler. "Yaşamımı altüst eden o şarkıları, udun tellerinde dolaşan beyaz güvercin kanadı misali parmakları az d şlememişti geceler boyunca, o güzel sesi, bir bebeğin dinlediği gibi, uykusuna az katık etmemişti" (H.s.33) alıntısı ise sesle başlayan bu çocuksu safiyane aşkın sanallığını ortaya koyar.

Yorgo'nun aşkı “düşlerinde” şekil bulur.(H.s.35) Zamanla ona dokunabilmeyi okşayabilmeyi tutku haline getirir. Birkaç ay gibi kısa bir süre içinde imkânsız aşk yerselden “tanrısal bir ışıltı” ve “ışık seli” (H.s.33) gibi betimlemelerle kutsallık kazanarak göksele dönüşür. Aşk sevdaya bürünür ve Rabia'nın yaşamında derin, telafisi mümkün olmayan yaralar açmamak adına, istemese de sevdiği için fedakârlık yapıp öykülerde olduğu gibi önündeki kader yolunu seçer. Osmanlı olduğuna inanırken Osmanlı'ya karşı Bulgar komitacılara katılır ve sevdiğinin de içinde bulunduğu geçmişine karşı savaşır.

Serez'de işgalin başladığı bir gece Komitacı Yorgo yine Rabia'nın kapısında. “Sizi kurtarmaya geldim. Çok kana girdim, ama sizin kılınıza zarar gelsin istemem. Onca yıl ekmeğinizi yedim, iyiliklerinizi gördüm”.(H.s.62) söyleminde “Sizi” tanımlamasıyla esas ima ettiği Rabiadır. Ayrıca merdivendeki kaygılı ve ürkek görünüşünü ‘İkona’ benzetmesi ona duyduğu sevginin kutsallık düzeyinde bir saygı içerdiğini bir kez daha göstermektedir. Bu duygularla isyancıların Ahmet Asım Beyin konağını yağmalayacağı sırada kendi hayatını tehlikeye atarak Rabia'yı ve onun ailesini baskından kurtarıp kaçar.

Sevgi adına cesurane davranış Platon'da da vurgulanır. (Platon, Symposion, 197b). İstasyona giderken Ahmet Asım beye “Gidiyoruz beyim” (H.s.65) demesinde, sanki kendisini ailenin sorumlusu olarak görmesinin ve Rabia'nın yaşamına katılmanın verdiği mutluluk hissedilmektedir. İstasyona giden yol Yorgo'yu hem umutlandırmış hem de acı vermiştir; zira yolun sonunda yüreği Rabia'yla birlikte göç edecektir. Yorgo'nun sanal tensel karşılıksız aşkı, artık tinsel soylu bir sevdaya dönüşmüş ve onu savaş vahşeti içinde arındırarak insanileştirmiştir.

Yorgo'nun beğeni, taktir, saygı (H.s.53) üzerine kurulu, evli Rabia'ya duyduğu meşru olmayan ‘imkansız aşk’ ya da ‘aşkı memnu’ popüler anlamıyla platoniktir. Karşılıksız ve tek yanlı bu durum Platon'un anlamlandırmasından farklılık gösterse de, benzer öze sahiptir. Rabia'yı sadece iki defa görmüştür. İlk karşılaşmada Yorgo'ya öfkeyle parlayan Rabia'nın gözleri, son karşılaşmada da nefretle doludur (H. s.65). Rabia'nın Yorgo'nun duygularından haberi bile yoktur. Ona göre evli bir kadına bir erkeğin bakması affedilmez bir yanlıştır. Bu ilişkide antik anlamdaki ‘ruhların uyumu’ (Platon, Symposion,192e-193b) söz konusu değildir. Ancak Yorgo'nun Rabia'yla her iki karşılaşmasında da fedakârlıklarına rağmen takdir beklerken, öfke ve nefretle karşılaşması ve bu

Nur İçözü'nün Hürriyet Adlı Romanının Platon'un "Aşk ve Sevgi Üzerine Düşünceleri" Bağlamında Okunması

durumdan şikâyetçi olmayışı bedensel ve geçici güzellikleri öteleyen kabullenmeye dayalı kınamayı hak etmeyen bir duygu halini ortaya çıkarır. Bu duygular Platon'un alımlanmasıyla da paralellik gösterir. Zira Platon için aşk, sevgiliyi elde etme düşüncesinden öte, ona duyulan saygı nedeniyle "kaybetme kaygısını" (Platon, Symposium, 78e) ve "sevgi objesini arzulamış olmanın" verdiği hazı yaşayabilmektir. (Platon, Symposium, 200e).

Hürriyet-İsmail Aşkı

Silah tüccarı Ahmet Asım Bey, II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesi sürecinde doğan kızına 'Hürriyet' adını verir. Anne Rabia ve Ahmet Asım Bey Hürriyet'in ilk adımlarını konak bahçesinde ziyafetler vererek kutlarlar. Ancak savaşın çıkmasıyla başlayan göç ve sonrasında ailenin içine düştüğü yoksulluk Hürriyet'in eğitimini sürdürmesini engeller. Rabia Hanım kızının eğitimi kendi üstlenir. Hürriyet hem gizemli bir güzelliğe hem de annesi gibi büyük bir müzik yeteneğine sahiptir. Yine onun gibi içerisinde yaşadıkları ataerkil kurallara bağlı, ancak gerektiğinde kendi kararlarını kendi verebilecek erginliğe erişmiştir.

Hürriyet'in abisi Muvaffak'ın arkadaşı İsmail, aileden saraylıdır. Annesi fazla okumamasına rağmen tam bir İstanbul hanımefendisidir. Babası Almanya'da okumuş önemli bir mühendistir. İsmail diğer iki kardeşi gibi hukuk fakültesini bitirip onlarla çalışmayı planlar. Geleneklere ve ailenin değerlerine önem verir.

Hem düşünsel düzeydeki hem de sonradan oluşan koşulların yarattığı mağduriyetler sonucunda oluşan iki aile arasındaki sosyal-ekonomik farklılıklar, İsmail-Hürriyet birlikteliğini engelleyen sorunların başlangıç noktasını oluşturur.

Hürriyet, İsmail'in sessiz aşkını ve evlenme isteğini kendi iradesiyle kabul eder. Tutkunun müziği tango, İsmail'le Hürriyet'in arasındaki duyguların arka fonunu oluştururken aynı zamanda onların sevgisini, ayrılığını hüznünü parçalanmış hayallerini önceden imler gibidir.

İsmail'in eğitim ve askerlik sorunu, ataerkil anlayışın sokakta ve evde kadına bakışı aralarındaki aşkı 'imkansız aşka' dönüştürür. Engellerle ilgili olarak Muvaffak'ın İsmail'e "Ferhat'ı" (H.s.193) önermesi bir mitik 'imkansız aşk' göndermesidir. İsmail, ailesi ve aşkı arasında kalır. İki sevgilinin düşleri ardı ardına gelen paydaşı oldukları sosyal çevrelerinin ürettiği olumsuz düşünceler nedeniyle, içinden çıkılmaz bir duruma dönüşür ve trajedik bir sonla biter.

Hürriyet'i seven İsmail'in, ailesinin zoruyla bir başkasıyla evlendirilmek istenmesi, bu acı sonu hazırlar. Muvaffak'ın 'cesaretlendirme' bağlamında gönderme yaptığı 'Ferhat ile Şirin' öyküsünün sonu İsmail ile Hürriyet'in sonuna dönüşür. İsmail'in Hürriyet uğruna kendini öldürmesi (H.s.264) sevgisinin Ferhat'ın aşkı gibi gerçek olduğunun bir göstergesidir. Öte yandan aşkı için ölümü göze alamayan Orpheus'tan daha anlamlıdır.

Platon'un söylemiyle 'aşk bağı ona göre öyle bir bağdır ki, sevdiği için her şeyi yapar, ölümü göze alır, aşığına sonsuz değer biçer, aşkı için ölümsüzleşir. (Platon, Symposion,180b) Bu bağlamda Hürriyet de, "ben öldüm" diyerek ruhsal ölümünü ilan eder.(H.s.265) Hürriyet, İsmail'den sonra yaşayan bir cesede (H.s.329) dönmüştür. Bedensel ölümünü engelleyen her şeyden çok önemseydiği abisine verdiği sözdür. (H.s.308.338). Aşkı uğruna istediği halde ölme fırsatını yitiren Hürriyet, Platon'un göksel aşkın 'ölümsüzlüğü' düşüncesinin aksine artık mecnundur, mutsuzdur. (Platon, Symposion192 b-c).

Platona göre aşk, "bir eksikliği gidermeye yöneliştir". (Platon, Symposion, 201e) İsmail de Hürriyet de o güne değin fark etmedikleri duyguları rastlantısal bir şekilde 'bir şarkı', 'bir bakış' içerisinde bulurlar. Herkese her şeye rağmen karşılıklı bir paydaşlık ve" tümlenme istencinin etkisine girerler". (Platon, Symposion,192e). Bu durum, Platon'un Şölen'de, dile getirdiği 'her ruhun kaderinin kendi eşini arama düşüncesini içeren "yuvarlak ruhlar" yani Androgynos (Platon, Symposion,189e) arkatipini hatırlatır. İsmail ve Hürriyet sevgileri sayesinde içerisinde yaşadıkları koşutları öteleyip bir "bedene bağlı olmadan bütünlüğü aramış ve arzulamışlardır". (Platon, Symposion,192e) Bir anlamda birlikte 'özgürleşmeyi' denemişlerdir. Aslında tensel temasın hiç olmadığı bu aşk Platon'un da betimlediği "ilan edilmiş bir 'ölçülü' platonik aşk" (Platon, Symposion, 187e) olarak başlamış ve sevdaya dönüşmüştür.

Hürriyet'in vasiyetine bağlı olarak ortaya çıkan "Bir Mezar" (H.s.16,397) motifi öldükten sonra Tanrı katında birleşme umudunu ifade etmektedir. Göksel aşk, bu dünyada gerçekleşmese bile Tanrı katında bir gün karşılığını bulacağı inancını betimlemektedir. Aynı bağlamda Platon'un "gerçek aşkın sunduğu ölümsüzlüğün, ölümüm ötesinde ruhların kaynaşmasında olabileceği" düşüncesiyle (Platon, Symposion,192e) Hürriyet'in, kendisine kavuşmak için ölüme giden İsmail'i ve sevgisini ölümsüzleştirme arzusu benzerlik göstermektedir. Amaç sonsuzluk içerisinde, iki olmaktan çıkıp bir olmaktır.

Ahmet-Hürriyet Aşkı

Ahmet'in öyküsü de bir göç öyküsüdür. Onun öyküsü Girit'ten Tarsus'a oradan da Adana'ya uzanır. Ahmet'in ailesi de Hürriyet'in ailesi gibi her şeylerini Girit'te bırakıp gelmek zorunda kalır. Adana'ya göçten bir süre sonra maddi sıkıntılar nedeniyle okulu bırakarak ayakkabı tamircisinin yanında çalışmaya başlar. Ahmet, okulda "gavur" (H.s.279), mahallesinde "Kontena" (H.s.297), çarşıda Giritli Ahmet'tir.

Ahmet cesurdur; zira kendinden yaşça büyük sosyal açıdan daha üstün bir kadına ismini dahi bilmeden, kendisini görmeden sadece sesini duyarak aşık olur. Bu durum Yorgo'nun Rabia'ya olan tutkusunu anımsatır. Ahmet, Hürriyet'in ölen eski nişanlısını sevdiğini ve bir anlamda inzivada yaşadığını bilmesine rağmen, kendi sevgisinin her ikisine yetecek kadar büyük olduğu düşüncesindedir. (H.s.341) Nitekim Hürriyet "genç adamın gözlerine karanlıkların içinde aradığı bir şey varmışçasına uzun uzun baktığında" (H.s.341) Ahmet'i görmez, orada İsmail'i arar.

Hürriyet, İsmail'i hatırlatan ve her şeyiyle bağlı olduğu abisinin evlenmesiyle "kendisini fazlalık" gibi hisseder ve E.Fromm'un sığınma psikolojisi doğrultusunda, ancak kendi kararıyla Ahmet'in yanına kaçar. Seçtiği yol, aslında sık sık düşündüğü gibi ölümün birçok şeklinden biridir (H.s.340). Ancak o, sıkıntı ve ıstırap içinde, yok olmak için derin bir arzu duyar. Hürriyet, katlandığı tüm iç ve dış olumsuzluklara karşın, ataerkil sistemin temel kalesi olan evlilik kurumu içinde, bakan, besleyen, gözeten, kabullenen kadın rolüne uyum sağlar. Kendisini tüketircesine sürdürdüğü yaşamında, birçok çocuk doğurarak yersel ölümsüzlüğe ulaşırken aslında aradığı hep tümel olandır.

Ahmet eski sevgilide yok olmayı seçmiş, bir kadını sevme cesareti göstermiştir. Cesurdur; zira sevdiği kadını ömür boyu, bir imgeyle paylaşmak zorundadır. Cesurdur; çünkü içinde yaşadığı çevrenin 'namus' sorunsalını Hürriyet üzerinden sorgulamasına fırsat vermemiştir. Bu bağlamda romanda Ahmet'in duyguları geleneksel anlayış içinde, erkeklik gururu ve kadınlık namusuyla örülü "imkânsız aşk" metaforuyla yansılır. Ahmet, İsmail'in aksine annesinin kendisini başkasıyla evlendirme isteğine karşı çıkar ve Hürriyet'le herkese ve her şeye rağmen evlenir, ancak aşkı hep gölgede kalır. Ahmet'in

kararlılığını ifade eden “sana öylesine aşığım ki, dağları delebiliyim” (H.s.319) gibi mistik atıflar bu aşkın metafizik yorumunu da ortaya çıkarır.

Hürriyet’le Ahmet’in ilişkisinde, Platon’un “kendisinde eksik olana yöneliş” ve bu düşüncenin bir izdüşümü olan E.Fromm’un “sığınma” yaklaşımının izleri çift taraflı olarak görülmektedir. Ahmet, Hürriyet’e duyduğu aşkı ve sevgiyi, dolaylı da olsa bir amaca dönüştürür. Girit kökenli olması nedeniyle çevresinde, Yunanca lakabının (Kontena) isminden önce gelmesi, kendini “öteki” gibi hissettirir. Bu eksikliği ortadan kaldıracı için ruhsal açıdan “eksik olan” Hürriyet’e yönelir, “öteki” olmayı Hürriyet’e duyduğu sevgiye sığınarak gidermeye çalışır. Böylelikle sevgisini, amacının nesnesi haline getirir. Öte yandan Hürriyet, abisinin evlenmesiyle içerisine düştüğü ‘ötekiliği’ ve İsmail’i arayışını Ahmet’in sevgisine sığınarak aşmaya çalışır. Artık Giritli Ahmet’in karısı olmuştur. Ölünceye kadar o maskeyi taşıyarak bir zorunluluğu yaşar.

Sonuç

N.İçözü’nün lirik içerikli akıcı anlatımıyla kaleme aldığı “Hürriyet” romanı Platon’un düşüncelerini önceleyen bir okumayla “imkânsız aşk” bağlamında değerlendirilmiştir. Platon’un yaklaşımı, tensel aşkı dışlamadan ama aşkı tümüyle ona indirgemeden, ona ölümsüzlüğe duyulan arzuyu içeren daha köklü varoluşsal bir anlam yükler.

Platon *Symposion*’da daha çok aşkın niteliği ve aşk-cinsellik ilişkisi açısından irdelemeler yapmıştır. Bu bağlamda yapılan konuşmalarda aşk, Hürriyet –İsmail ilişkisinde de görüldüğü gibi birlik olma, insanın öz yarısını bulması, kaynaşma, tinsel ve tensel ölümsüzlüğü arzulama olarak betimlenirken, *Lysis*, *Symposion* ve *Phaidros*’un içerisinde ise Yorgo ve Ahmet’in sevdalarında yansımasını bulan eksik olanı arama, tamamlama, bütünleme istek ve arzusu olarak tanımlanır.

Ayrıca aşk Platon’da etik ve toplumsal boyutuyla da ele alınmıştır. Ona göre arzular ve tutkular üzerinde denetim ve bu denetimi erek edinen pratiklerin güçlü bir rolü vardır. Hürriyet’in İsmail’le aynı toprakta bir olma arzusu, aşkı bir anlamda ruhsal arınmanın (katharsis) ve ruhun tensel mezardan kurtuluşunun da bir aracı konumuna yükselir.

Nur İçözü'nün Hürriyet Adlı Romanının Platon'un "Aşk ve Sevgi Üzerine Düşünceleri" Bağlamında Okunması

Romandaki aşk izleği içerisinde genelde kadının, özelde Hürriyet'in konumu geleneksel anlayıştan farklı olsa da, yine erkek egemen anlayışın etkisinde ikincil bir konumda sunulmaktadır. Ayrıca aşk, çocuk doğurma ve tinsel ölümsüzlüğe ulaşma işlevinin yanı sıra, tinsel yaratıcılık ve tinsel ölümsüzlüğü elde etmedir.

Bu veriler ışığında romanda okur, karakterlerin duyguları ile istekleri, birey ile toplum değerleri arasında kalan "eksiklik" çıkmazına " kavuşmamak" penceresinden tanık olurken onların varoluşsal girişimlerini yordama olanağını bulur.

Kaynaklar

- Aydın H.**(2013).*Mitos'tan Logos'a Eski Yunan Felsefesinde Aşk*. İstanbul: Bilim ve Gerçek Yay.
- Beyatlı Y.K.** (1983). *Kaybolan Şehir, 'Kendi Gök Kubbemiz'*. İstanbul: MEB.Yay.
- Bayrav S.** (1966). *Courtois Aşk Anlayışında Arap Etkisi Şarkiyat Mecmuası*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Araştırma Merkezi Yay. Romand Sayı.6.s.47-60
- Dols, M.W.** (2013). *Mecnun: Ortaçağ İslam Toplumunda Deli*, Çev.: D. Gamze Dinç, İstanbul: Pinhan Yayınları.
- From E.** (1985).*Özgürlük Korkusu*, Çev.: Roza Hakmen, İstanbul: Yaprak Yayınları,
- İçözü N.** (2012) *Hürriyet*.İstanbul: Altın Kitaplar Yay.
- Platon.** (2007). *Symposion*, Çev. E.Çoraklı. İstanbul: Kabalcı Yay.
- Platon.** (2002). *Şölen*. Çev. A.Erhat-S.Eyuboğlu, İstanbul: İş Kültür Yay.